

Da Philip overvandt
sig selv gennem tryk
tilknytning til andre

Læs beretningen om Philip, 3 år, og hans udfordringer med kontakt til – og tillid til – både børn og voksne, han møder. Kendskab til tilknytningsteori er afgørende for at kunne forstå barnets adfærd og for at bevare motivationen til at være en baseværdig voksen!

Af Rikke Yde
Tordrup, Cand.
Psych. Aut.,
Specialist i klinisk
børnepsykologi,
forfatter til:
'Udviklende
øjeblikke' samt en
række værker om
tryk tilknytning.

Når jeg kører hjem fra arbejde, tænker jeg altid på, hvad der har virket i mit pædagogiske arbejde. Både i den faglige del og i det at jeg har mig selv med! Her kommer beretningen om et sådan eksempel:

En dag drog vi to voksne og fem børn på en tur ud i skoven. Philip på 3 år var med. Turen er en juletradition og børnene får brugt deres kroppe på en anden måde i det ujævne terræn. Vi samler også til juledekorationer. Ellers havde vi ikke noget bevidst mål, men vi ønskede at følge børnene. Turen var derfor ustruktureret og dog alligevel med en form: En begyndelse, et plot og en slutning. Det var indholdet, der ikke var struktureret.

Nogle af børnene havde været i børnehave, andre i skole. De var derfor lidt trætte, og Philip forstod ikke helt, hvad en juledekoration var, men han vidste, at han skulle samle ting til den, og han lagde meget mærke til, hvad de andre børn samlede. Han fulgte i de ældre børns spor, som han ofte gør, og faldt flere gange over stubbe og tuer. Men han rejste sig op og gik videre med fornyet energi.

Undervejs samlede vi både lange og korte grankogler, som vi talte med børnene om, plus at vi mærkede på koglerne, hvilket Philip blev fascineret over. Han er normalt en dreng, der enten er frygtløs, eller som står helt af og ikke vil være med til noget. Men denne dag var han i god balance. Det var han, fordi også alle de andre børn var med på, at de skulle ud i skoven. Det var et nyt sted, og det var spændende for børnene men også for de voksne, hvad børnene lagde mærke til!

Vores engagement smittede af, så de havde lyst til at fortsætte turen op ad en bakke, hvor der var spredte buske med sorte bær på, som vi talte om undervejs. Vi fandt også ekskrementer fra rådyr, som vi kunne tale om samt forskellige slags mos, hvoraf noget var stift, andet mere blødt og grønt. Vi fik øje på månen oppe på himlen – midt om eftermiddagen – og talte om dette. Og vi skulle jo op på toppen af bakken og nyde udsigten.

Det kom vi, men nu var alle også ved at være trætte. Den yngste i gruppen, en dreng på 2 år, kunne med sine korte ben næsten ikke løfte benene op over det høje græs. Så jeg bar ham, mens de store gik

Fortællingen om Philip er med i min bog 'Udviklende øjeblikke i socialpædagogisk arbejde' og er blevet til på baggrund af 27 socialpædagoger, der oplevede succes i arbejdet med børn og unge anbragt i alderen 0-23 år. Fortællingen er samtidig et eksempel på at skrive pædagogiske problemstillinger delvist ind i en konkret beretning fra 'det virkelige liv'. Et mix mellem skøn- og faglitteratur! Nemt at læse, nemt at blive klog af – også når man analyserer fortællingen for eksempel i en stuegruppe!

Vores engagement smittede af, så de havde lyst til at fortsætte turen op ad en bakke, hvor der var spredte buske med sorte bær på, som vi talte om undervejs. 0-14 arkivfoto.

af sted ned ad bakken igen. Alle på nær Philip begyndte at gå. Han stod i stedet og kiggede op på den lille dreng, som blev båret af mig. Han blev lidt sur og skuffet over, at det ikke var ham, der blev båret. Derfor fik min kollega Olivia den 2-årige dreng over til sig, så jeg kunne tage mig af Philip – som nu havde lagt sig ned i det høje græs. Han ville bare ikke mere.

Den glæde, der havde været i hans øjne i starten af turen, var nu næsten væk. Alligevel ville jeg ikke bare tage ham op og bære ham, fordi jeg vurderede, at han havde overskud til og brug for at overskride nogle grænser for at udvikle sig. Og så længe vi er der til at hjælpe dem i græn-

sebrydende situationer, er det givende for dem og for deres udvikling. Derfor prøvede jeg på alle mulige måder at få Philip til selv at gå. For at aflede opmærksomheden fra hans træthed fandt jeg nogle pinde, som vi legede var geværer, hvor vi skulle gå lidt videre for at se, om vi kunne skyde de andre, der var foran os.

Pludselig glemte Philip for en tid, at han var træt, og vi kom videre ned mod bussen. Philip satte sig træt ind og pustede ud, mens vi kørte hjem igen. Der pakkede vi alle de indsamlede ting ud og lagde dem på vores terrasse. De følgende dage blev alle tingene brugt til at lave huse, veje og mennesker af og selvfølgelig til sidst deko-

rationer. De store lavede flest figurer, men Philip så, hvordan de bar sig ad, og han var med i legen. Han fik både stimuleret sit gryende selv på turen og derhjemme. Han var med i processen og i at nå målet. Og frem for alt overvandt han sig selv.

Tilknytning og en baseværdig voksen er afgørende for et udfordret barn

Disse tre begreber er de centrale til forståelsen af Philip og turen ud i skoven. De er et tydeligt eksempel på, hvordan man – sammen med snesevis af lignende aktiviteter – kan skabe positive udviklingsrammer for et udfordret barn.

En baseværdig voksen bliver ved med at invitere barnet ind i nærværende kontakt igen og igen – også når et udfordret barn afviser. Phillip er nemlig vokset op som omsorgssvigtet. Hans forældre har ikke været det, tilknytningsteorien betegner som baseværdige forældre, der er i stand til at skabe kontakt og nærvær med deres barn og være følelsesmæssigt afstemte i samspillet. Barnet har brug for en tryk base, hvorfra de kan udforske verden og udvikle en indre arbejdsmodel af sig selv som elskværdig og af sine omsorgspersoner som tilgængelige, imødekommende og hjælpsomme.

Tilknytning – Phillips forældre har været baseuverdige, og Phillip har derfor ikke haft dem som tryk base, men i stedet en utryk base. Da et barn ikke kan være uden tilknytning til sine forældre, har han været nødt til alligevel at knytte sig til forældrene, på trods af at de i relationen gav ham en selvforømmelse af utryghed.

Da Phillip bliver anbragt på en døgninstitution, flytter hans utrygge tilknytning og hans indre negative arbejdsmodeller af sig selv og andre med ind, men efter nogen tid begynder han gennem sin adfærd at vise Ole, hans kontaktpædagog, hvad han har været udsat for ved sin tidlige-

re primære omsorgspersoner. Hans indre arbejdsmodel fører til, at han afviser alle Oles invitationer til kontakt og nærvær og ikke vil indgå i samspil med ham om aktiviteter eller hverdagens gøremål. Han kaster sig også frygtløst ind i alting uden lige at afstemme sig med de voksne om hvorvidt det han gør er en god ide. Straks han møder modstand eller udfordringer giver han hurtigt giver op og gentagne gange siger han: "Mig dum", når noget er svært.

Ole kender til tilknytningsteori og ved derfor, at Phillip kan få nye, korregerende erfaringer gennem mange små udviklende øjeblikke, som i eksemplet med skovturen. Philip oplever i den og mange andre situationer Ole som en omsorgsperson, der kan skabe kontakt, være nærværende og følelsesmæssigt afstemt. Phillip skal gerne efterhånden opleve, at kontakt til Ole giver ham en god følelsesmæssig selvforømmelse indeni. Derfor bliver Ole ved med at invitere ham ind i sådanne øjeblikke, selv om Phillip ofte afviser ham. Gradvist etablerer Ole mental kontakt, så Phillip oplever, at Ole forstår hans følelser og kan hjælpe ham videre, når noget bliver svært.

Ole bliver en base, hvorfra Phillip kan udforske verden og langsomt udvikle en ny indre arbejdsmodel af sig selv og andre. Han får en selvforømmelse via deres relation af, at han er en elskværdig dreng og han begynder også at opleve både Ole og andre voksne omsorgspersoner som overvejende tilgængelige, imødekommende og hjælpsomme.

Det er naturligvis skrøbeligt i starten, hvor Phillip stadig har mange flere erfaringer med hans baseuverdige forældre, end han har baseværdige omsorgspersoner på institutionen. Begår Phillip fejl eller oplever han, at omsorgspersoner ikke overholder selv de mindste aftaler, flytter hans negative indre arbejdsmodel af sig selv og

Straks han møder modstand eller udfordringer
giver han hurtigt op og gentagne gange
siger han: "Mig dum", når noget er svært.
0-14 foto ved Rikke Henriksen

andre hurtigt ind igen. Og så skal der igen nye korrigerende erfaringer til i relationer.

Ole har god grund til at køre hjem med en følelse af stolthed

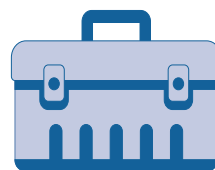
Skovturen finder sted seks måneder efter, at Phillip og Ole mødte hinanden. På skovturen viser han sin nye, tillærte trygge tilknytning til Ole ved at have stort gåpåmod hele vejen op ad bakken, også når han snubler og falder. Da Phillip på toppen af bakken ser Ole give omsorg til et andet barn, kan han næsten ikke rumme det og lægger sig ned. Men da Ole giver barnet til sin kollega Olivia, rejser Phillip sig og tager imod Oles invitationer til et samspil, hvor de leger, at pinde er sværd. Tidligere, hvis Phillip oplevede Ole vise andre børn omsorg, reagerede han langt voldsommere og aktiverede både sin afvisende tilknytning og sine indre, negative arbejdsmodeller – ved at afvise Ole helt, give helt op og blive vred på sig selv.

Denne gang sker det modsatte. Phillip lader Ole genetablere kontakten på vej ned ad bakken, da det bliver svært. Dermed lykkes det ham at komme hele vejen ind

i et følelsesmæssigt afstemt samspil med Ole. Phillip får en oplevelse af at overvinde sig selv gennem sin nye trygge tilknytning til Ole.

Netop dette er kernen i en tilknytningsmæssig forståelse for relationsarbejde, og Ole har god grund til at køre hjem med en følelse af stolthed. Et barn med utryg tilknytning og en negativ indre arbejdsmodel af sig selv og andre som Phillips findes helt klart også i dagtilbud. Her er opgaven for primærpædagogen den samme som Oles.

Kendskab til tilknytningsteori er afgørende for at kunne forstå barnets adfærd og for at bevare motivationen til at være en baseværdig voksen, som bliver ved med at invitere barnet ind i nærværende kontakt igen og igen – også når barnet afviser. For mange kræver det supervision at kunne holde fast i denne baseværdige adfærd. Hvis den voksne bliver ramt af barnets afvisninger og begynder at genafvise eller reagerer med vrede, risikerer vedkommende at bekræfte og fastholde barnets utrygge tilknytningsmønster og indre negative arbejdsmodeller og dermed forværre både barnets selvværd og tillid til verden.

Værktøjskassen

Korte spørgsmål til refleksion:

1. Har du i dit arbejde også mødt 'en Phillip'? Hvilke fælles træk er der mellem dem?
2. Hvad tænker du om Rikke Ydes faglige påpegning af baseværdighed hos pædagogen – specielt når barnets forældre ikke fungerer som sådanne?
3. Hvad tænker du om både at beskrive et barn 'skønlitterært' og 'fagligt' som i denne artikel? Kunne I selv have lyst til at prøve denne form, når I skal forstå et barn som en 'helhed'?

Det kan af og til være opad bakke, men vi må blive ved med at invitere barnet ind i nærværende kontakt!

